

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN MOTİVASYONLARI VE DUYGUSAL ZEKALARI İLE AKADEMİK BAŞARILARI ARASINDAKİ İLİŞKİ¹

Sevda SEYİS*

Hikmet YAZICI**

Fatma ALTUN***

Özet

Akademik başarı ile bazı psikolojik değişkenler arasında ilişki vardır. Bu çalışmada psikolojik değişkenlerden motivasyon ve duygusal zeka ile akademik başarı arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırma grubu, Trabzon ilindeki farklı okullarda öğrenim gören 407 (Kız: 171, Erkek: 236) ortaöğretim öğrencisinden oluşmaktadır. Verilerin toplanmasında Bilgi Toplama Formu, Akademik Motivasyon ve Duygusal Zeka ölçekleri kullanılmıştır. Veri analizleri, çoklu doğrusal regresyon analizi, bağımsız *t* testi ve ANOVA teknikleri kullanılarak yapılmıştır. Araştırma sonuçları, duygusal zekanın ve motivasyonun ortaöğretim öğrencilerinin akademik başarılarını anlamlı düzeyde açıkladığını göstermiştir. Kız öğrencilerin duygusal zeka ve akademik başarı puanlarının erkek öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Sınıf düzeyi arttıkça motivasyon ve akademik başarı puanlarının düştüğü gözlenmiştir. Öğrencilerin akademik başarı puanlarının okudukları okul türlerine bağlı olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlardan bir kısmının literatür bulguları ile benzer bir kısmının ise farklı olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Motivasyon, duygusal zeka, akademik başarı

Giriş

Akademik başarı, öğrencilerin bulunduğu sınıf düzeyinde belirlenmiş kriterlere göre gösterdikleri ilerlemedir. Akademik başarı merak, ilgi ve öğrenme isteği gibi içsel, çevre, öğretmen, ödül ve ceza gibi dışsal değişkenlerden etkilenir. İçsel ve dışsal kaynaklara sahip olan motivasyon da akademik başarı ile ilişkili değişkenlerden biridir (Guay, Ratelle, Roy & Litalien, 2010; Prospero & Vohra-Gupta, 2007).

¹ Bu çalışma Sevda SEYİS'in yüksek lisans tezinden faydalanılarak yapılmıştır

* Uzm. Psk. Dan.; Işıklar Çok Programlı Lisesi, Trabzon

** Doç. Dr.; Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Trabzon

*** Araş. Gör.; Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Trabzon

En genel anlamıyla motivasyon, organizmayı belli bir nesne veya duruma ulaşma yönünde davranışa sürükleyen itici güç, ruhsal ve fiziksel etkinliği başlatan, sürdüren ve yönlendiren süreç olarak tanımlanır (Budak, 2003, 154). Eğitim ortamında motivasyon, öğrencilerin istenen görevleri yerine getirmek için zaman ve çaba harcamalarının yanı sıra becerilerini kullanmaya dönük istekliliklerini vurgular (Ergün, 2005, 138). Yeterince motive olamamış bir öğrenci, öğrenmeye hazır hale gelmemiş demektir. Buna paralel olarak, kişiyi öğrenmeye sevk edecek önemli bir neden olmadıkça öğrenmeye karşı ilgi gelişmez (Selçuk, 2010, 219). Yapılan araştırmalar sonucunda, öğrencilerin motivasyon düzeyleri ile akademik performansları arasında güçlü ilişkiler olduğu belirtilmiştir (Breen ve Lindsay, 2002, 693; Neisi & Yamini, 2010).

Öğretme öğrenme sürecinde motivasyon kaynağı çeşitlilik göstermektedir. Öğrenme isteği, öğrencinin kendi isteği ve çabasıyla ortaya çıkıyorsa, motivasyon kaynağı içten, dışarıdan sağlanan bir ödüle dayanıyorsa dıştan gelmektedir (Balaban-Salı, 2004, 171). İçsel ve dışsal kaynaklar öğrenme ve akademik performans üzerinde farklı düzeylerde etkilidir (Eggen ve Kauchak, 1997: 342). Eğitim-öğretim sürecinde her iki motivasyon kaynağı da önemlidir. Öğrencilerin gelişim seviyelerine ve bireysel farklılıklarına dayalı olarak bu kaynakların etkisi değişiklik gösterebilmektedir (Schunk, 2009: 504). İdeal olan öğrencilerin içsel motivasyonlarının yüksek olmasıdır. Yapılan araştırmalar da içsel olarak motive olan öğrencilerin başarılarının, dışsal olarak motive olan öğrencilerden daha yüksek olduğunu göstermiştir (Kaufman, Agars & Lopez-Wagner, 2008).

Bazı araştırmacılar (ör: Cherniss, 1998; Cobb ve Mayer, 2000; Goleman, 1995), duygusal zekanın da akademik başarıyı açıklayan faktörlerden biri olduğunu vurgulamaktadırlar. Duygusal zeka, Salovey ve Mayer (1990) tarafından; kişinin kendisinin ve başkalarının duygularını doğru biçimde değerlendirmesi, duygunun uygun şekilde ifade edilmesi ve yaşamı daha iyi hale getirmek için duygunun düzenlenmesini içeren duygusal bir bilgiyi işleme süreci olarak tanımlanır. Cooper ve Sawaf'a (1997) göre duygusal zeka; duyguların gücünü ve hızlı algılayışını, insan enerjisini, bilgisi ve ilişkilerinin bir kaynağı olarak etkin bir şekilde kullanabilme becerisidir. Goleman (2010) ise duygusal zekayı; kişisel yeterlilikler ve sosyal yeterlilikler boyutları ile incelemiştir. Duygular; düşünmek ve planlamak, uzak bir hedefe hazırlanmayı devam ettirmek, sorunları çözmek gibi yetenekleri engellediği ya da güçlendirdiği ölçüde, doğuştan gelen zihinsel yetilerin kullanılma kapasitesinin sınırlarını çizerek hayatta neler yapılabileceğini belirler. İşte duygusal zeka tam bu anlamda temel bir yetenektir ve diğer tüm yetenekleri, kristalize ederek ya da körelterek, derinden etkileyen bir güçtür (Goleman, 2010,119).

Duygusal zekası yüksek bireyler duygusal açıdan duyarlı ailelerde yetişmiş, eleştiriye açık, duygularını farklı biçimlerde ve etkili bir şekilde ifade etmeyi bilen, duygularını paylaşabilen ve tartışabilen, estetik, ahlak, etik, liderlik, sosyal, problem çözme ile ilgili ve manevi konularda ileri düzeyde bilgi birikimine sahip bireylerdir (Mayer, Salovey ve Caruso, 2004). Duygusal zekanın gelişmiş olması sadece sosyal anlamda değil akademik anlamda da bireylere katkı sağlamaktadır. Yapılan araştırmalarda öğrencilerin akademik başarıları ile duygusal zeka puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Parker et al., 2004; Yeo & Carter, 2011). Song ve arkadaşları (2010) öğrencilerin akademik başarılarının açıklanmasında genel zihinsel

yetenek (IQ) ve duygusal zekayı ayrı ayrı ele aldıkları çalışmalarında, IQ'nun daha güçlü bir yordayıcı olduğunu belirtmekle birlikte, her iki zeka türünün de akademik başarıyı anlamlı düzeyde açıkladığını tespit etmişlerdir.

Motivasyon ve duygusal zeka akademik başarıyla ilişkili olan iki temel değişkendir. Bu değişkenler farklı öğrenim kademelerine bağlı olarak akademik başarıyı etkiler. Değişen motivasyon kaynakları ve farklı duygusal zeka düzeyleri akademik başarı performansını da farklılaştırabilir. Bu çalışma ile motivasyon ve duygusal zeka değişkenlerinin akademik başarıyı nasıl açıkladığı incelenmektedir. Öğrencilerin motivasyonlarının, duygusal zekalarının ve akademik başarılarının bazı değişkenlere bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek araştırmanın diğer amacıdır. Ortaya çıkan sonuçların bu bağlamda akademik başarının açıklanmasına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Yöntem

Bu çalışma nicel yaklaşım kapsamında nedensel karşılaştırma yöntemine dayalı olarak yapılmıştır. Bu yöntem bir davranış kalıbının olası nedenlerini, bu kalıba sahip olanlarla olmayanları karşılaştırarak bulmayı amaçlar (Borg & Gall, 1989, 537).

Araştırma Grubu

Araştırma grubu, 2009-2010 eğitim öğretim yılında, Trabzon'da öğrenim gören 407 ortaöğretim öğrencisinden oluşmaktadır. Öğrencilerin 128'i (%31,4) 9. sınıf, 110'u (%27) 10. sınıf, 114'ü (%28) 11. sınıf, 55'i (%13,6) 12. sınıfta olup; 89'u (%21,9) Anadolu lisesi, 74'ü (%18,2) fen lisesi, 140'ı (%34,4) genel lise, 104'ü (%25,6) meslek lisesi öğrencilerindedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 16.11 (Ss= 1.09), akademik ortalamaları ise 75.92 (Ss= 13.49)'dur.

Veri Toplama Araçları

Bilgi Toplama Formu: Bilgi toplama formu araştırmaya katılan öğrencileri bazı demografik özellikleri ve akademik başarıları hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Bu formda; cinsiyet, yaş, sınıf seviyesi, okul türü, ve genel akademik ortalama ile ilgili sorular bulunmaktadır.

Akademik Motivasyon Ölçeği: Eğitime yönelik bir motivasyon ölçeği olan Akademik Motivasyon Ölçeği 28 maddeden oluşmaktadır ve bu ölçek, içsel motivasyon, dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluğu ölçmektedir. Ölçeğin Türkiye'deki güvenilirlik ve geçerlik çalışması Çakır (2006) tarafından yapılmıştır. Yapılan güvenilirlik çalışmasında test tekrar test yöntemiyle elde edilen güvenilirlik katsayısı $r = .89$ olarak bulunmuştur. Cronbach alfa yöntemiyle elde edilen iç tutarlılık katsayısı da .83 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin geçerlik çalışması olarak kapsam geçerliği ve yapı geçerliği olmak üzere iki yöntem kullanılmıştır. İçsel motivasyon, dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluk olmak üzere üç faktörün ölçekteki tüm varyansın %65.62'sini açıkladığı görülmüştür.

Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği: Hall (1999) tarafından geliştirilen ve Ergin (2000) tarafından Türkçeye uyarlanıp geçerlik güvenilirlik çalışması yapılan Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği 30 maddeden oluşmaktadır. Duygusal zeka

ölçeğin toplam puanı açısından güvenilirlik katsayısı .84 olarak hesaplanmıştır. Geçerlilik çalışmasın da yapılan madde toplam analizinde her madde ile ölçeğin toplam puanı arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Bu analiz yapılırken her madde ile kendisi dahil ölçeğin toplam puanı ve her madde ile kendisi hariç ölçeğin toplam puanı arasındaki ilişki hesaplanmıştır. Bu yolla hesaplanan ilişki katsayılarının, ölçekteki iki madde dışında .73-.89 arasında değişim gösterdiği görülmüştür.

Bulgular

Duygusal zeka ve motivasyon değişkenlerinin akademik başarının yordanmasına ilişkin katkıları görmek için enter metoduna bağlı olarak çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Modele ayrıca cinsiyet ve yaş değişkenleri de katılmıştır. Sonuçlar Tablo 1'de gösterilmiştir. Değişkenlerin toplam varyansın %17'sini açıkladığı model anlamlı bulunmuştur ($F_{10,395}=9.31$, $p=.001$). Kurulan modelde cinsiyetin ($\beta=-.18$, $p<.05$), yaşın ($\beta=-.24$, $p<.05$), duygusal zekanın alt boyutlarından duyguların farkında olmanın ($\beta=2.31$, $p<.05$), motivasyonun alt boyutlarından motivasyonsuzluğun ($\beta=-.23$, $p<.05$) modele özgün katkısı anlamlıdır.

Tablo 1: Akademik Başarının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi

Değişken	B	SH	β	t	P	R	R ²	ΔR^2	F
Sabit	134.12	11.20		11.98	.000	.43	.19	.17	9.31
Cinsiyet	-5.03	1.35	-.18	-3.71	.000				
Yaş	-2.95	.57	-.24	-5.15	.000				
DFO	.40	.17	.15	2.31	.021				
DY	.09	.14	.04	.68	.500				
KME	-.16	.17	-.06	-.95	.345				
EMP.	-.21	.17	-.08	-1.24	.217				
İKE	.19	.15	.08	1.28	.203				
İçsel Motivasyon	.02	.07	.02	.33	.742				
Dışsal Motivasyon	-.03	.10	-.02	-.29	.773				
Motivasyonsuzluk	-.62	.13	-.23	-4.78	.000				

DFO=Duyguların Farkında Olma DY= Duyguları Yönetme KME=Kendini Motive Etme EMP=Empati İKE= İlişkilerini Kontrol Etme

Ortaöğretim öğrencilerinin duygusal zeka, motivasyon ve akademik başarılarının cinsiyet değişkenine ilişkin farklılıklarını görmek için yapılan *t* testi sonuçları Tablo 2'de gösterilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi kız ve erkek öğrencilerin duygusal zeka ($t=4.44$, $p<.05$) ve akademik başarı puanları ($t=5.37$, $p<.05$) arasında anlamlı farklılık bulunmuşken, motivasyon puanları arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

Tablo 2: Ortaöğretim Öğrencilerinin Duygusal Zeka, Motivasyon ve Akademik Başarılarının Cinsiyet Değişkenine İlişkin Farklılıkları

Değişkenler	Cinsiyet	N	Ort.	Ss.	t	p
Duygusal Zeka	Kız	171	79.87	11.20	4.44	.049
	Erkek	236	73.07	14.29		
Motivasyon	Kız	171	136.68	18.74	.893	.800
	Erkek	236	127.83	21.24		
Akademik Başarı	Kız	171	108.32	18.16	5.37	.001
	Erkek	236	106.68	18.36		

Öğrencilerinin sınıf düzeyleri dikkate alınarak yapılan F testi sonuçları Tablo 3'te özetlenmektedir. Öğrencilerin motivasyon puanları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($F_{3,402}=6.65$, $p=.001$). Farkın kaynağını araştırmak için yapılan Tukey HSD testi sonuçlarına göre, dokuzuncu sınıf öğrencilerinin motivasyon puanları (Ort= 110.83) on ikinci sınıf öğrencilerinin motivasyon puanlarından (Ort= 99.15) anlamlı derecede yüksektir. Akademik başarı puanlarında da öğrencilerin sınıf düzeylerine bağlı anlamlı farklılık bulunmuştur ($F_{3,403}=46.41$, $p=.001$). Tukey HSD testi sonuçlarına göre, dokuzuncu sınıf öğrencilerinin akademik başarı puanları (Ort= 85) onuncu (Ort= 70.18), on birinci (Ort= 69.79) ve on ikinci sınıf (Ort= 79.03) öğrencilerinininkinden; on ikinci sınıf öğrencilerinin puanlarının ise (Ort= 79.03), onuncu (Ort= 70.18) ve on birinci sınıf (Ort= 69.79) öğrencilerinin akademik başarı puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 3: Ortaöğretim Öğrencilerinin Duygusal Zeka, Motivasyon ve Akademik Başarılarında Sınıf Düzeyine Dayalı Farklılıklar

Değişken	Faktör	KT	Sd	KO	F	P
Duygusal Zeka	Gruplar arası	2048.58	3	682.86	1.61	.188
	Gruplar içi	171488.14	403	425.53		
	Toplam	173536.72	406			
Motivasyon	Gruplar arası	6392	3	2130.67	6.65	.001
	Gruplar içi	128762.84	402	320.31		
	Toplam	135154.84	405			
Akademik Başarı	Gruplar arası	18975.56	3	6325.17	46.41	.001
	Gruplar içi	54920.23	403	136.28		
	Toplam	73895.79	406			

Okul türü dikkate alınarak yapılan F testi sonuçları Tablo 4'te verilmektedir. Okul türü dikkate alınarak yapılan F testi sonucunda öğrencilerin akademik başarı puanları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($F_{3,403}=81.60$, $p=.001$). Yapılan Tukey HSD testi sonuçlarına göre, Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin akademik başarı puanları (Ort= 85.72), meslek lisesi (Ort= 64.76) ve genel lisede (Ort= 73.42) okuyan

öğrencilerin akademik başarı puanlarından; fen lisesinde okuyan öğrencilerin puanları (Ort= 84.58), meslek lisesi (Ort= 64.76) ve genel lisede (Ort= 73.42) okuyan öğrencilerin akademik başarı puanlarından; genel lisede okuyan öğrencilerin puanları (Ort= 73.42), meslek lisesinde (Ort= 64.76) okuyan öğrencilerin akademik başarı puanlarından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.

Tablo 4: Ortaöğretim Öğrencilerinin Duygusal Zeka, Motivasyon ve Akademik Başarılarında Okul Türüne Dayalı Farklılıklar

Değişken	Faktör	KT	Sd	KO	F	P
Duygusal Zeka	Gruplar arası	1536.93	3	512.31	1.2	.309
	Gruplar içi	171999.78	403	426.80		
	Toplam	173536.72	406			
Motivasyon	Gruplar arası	2466.46	3	822.15	2.49	.060
	Gruplar içi	132688.38	402	330.07		
	Toplam	135154.84	405			
Akademik Başarı	Gruplar arası	27924.67	3	9308.22	81.60	.001
	Gruplar içi	45971.12	403	114.07		
	Toplam	73895.79	406			

Tartışma ve Yorum

Bu araştırmada elde edilen bulgular yaş, cinsiyet, duygusal zeka ve motivasyon değişkenlerinin akademik başarı düzeylerini anlamlı düzeyde açıkladığını göstermektedir. Regresyon modeline katılan değişkenlerden biri olan duygusal zekanın duyguların farkında olma alt boyutu akademik başarının anlamlı yordayıcısı olarak bulunmuştur. Bu bulgu, duygusal zekanın akademik başarının bir yordayıcısı olduğu yönündeki literatür bulguları ile paralellik göstermektedir (Erdoğan, 2008; Gürşen- Otacıoğlu 2009; Parker, Summerfeldt, Hogan & Majeski, 2004). Duygusal zekanın ihmal edilmesi, bilişsel zeka kapasitesinin daha çok ve daha etkili kullanılmasını engeller. Dolayısıyla duygusal zekanın gelişimi akademik başarıyı da artırır (Yeşilyaprak, 2001). Kendi duygularının farkında olan ve diğer insanların duygularını anlayan ve bunlara uygun yanıtlar veren insanlar, duyguların gücünü ve insan zekasını enerjilerinin bir kaynağı olarak etkin bir şekilde bilgiyi üretme, güveni sağlama ve yaratıcılığı geliştirmede kullanırlar (Cooper ve Sawaf, 2003, xii). Bu faktörlerin akademik başarıyla olan ilişkisi çalışmamızdaki bulguları destekler niteliktedir. Duygusal zekanın akademik başarının güçlü bir yordayıcısı olmadığını ileri süren araştırmalar da vardır (O'Connor Jr. ve Little, 2002). Yılmaz (2007) tarafından ülkemizde yapılan bir araştırmada da öğrencilerin akademik başarıları ile duygusal zeka boyutları ve duygusal zeka toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığını tespit etmiştir.

Duygusal zekanın yanında motivasyon değişkeninin motivasyonsuzluk alt boyutu akademik başarının anlamlı bir yordayıcısı olarak tespit edilmiştir. Bu durum akademik motivasyonun artışına bağlı olarak, öğrencilerin akademik başarılarının da arttığı sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Literatürde motivasyon ile akademik başarı

arasında anlamlı ilişkiler bulan çalışmalar yer almaktadır. Örneğin Neisi ve Yamini (2010), öğrenci motivasyonu ve öğrenci başarısı arasında olumlu ve güçlü bir ilişki olduğunu belirtmektedirler. Davranışa götüren itici güç olarak tanımlanan motivasyon bakımından yüksek olan öğrencilerin başarıya motive edilmelerinin akademik başarılarını da arttırdığı düşünülebilir. Ancak bunun yanında Ergene (2011) öğrencilerin motivasyonları ve başarıları arasında çok güçlü bir ilişki olmadığını tespit etmiştir. Kullanılan motivasyon kaynağının etkililiği bu sonucu oluşturmuş olabilir. Burada tartışılması gereken noktalardan biri motivasyonun kaynağıdır. Çünkü akademik başarıya etki eden motivasyon içsel ya da dışsal kaynaklı olabilir. Bu bağlamda düşünüldüğünde motivasyon ile akademik başarı arasındaki ilişkinin niteliği motivasyonun kaynakları da göz önünde bulundurulurken değerlendirilebilir. Araştırmacılar içsel olarak motive olmuş öğrencilerin dışsal olarak motive olmuş öğrencilerden daha başarılı olduğunu ortaya çıkarmıştır (Eggen ve Kauchak, 1997, 342).

Regresyon modeline katılan bir diğer değişken olan yaşın akademik başarının yordayıcısı olduğu görülmüştür. Hartlap (2007) tarafından yapılan çalışmada da yaş değişkeni ile akademik başarı arasında ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu ilişkiye göre yaş arttıkça akademik başarı düşmektedir. Özellikle ergenlik döneminde akran ilişkileri ve sosyal kabullenmelerin öneminin arttığı göz önüne alınırsa, arkadaş ilişkilerinin niteliğine göre öğrencilerin akademik motivasyonlarının ve dolayısı ile akademik başarılarının negatif (Phillips ve Lindsay, 2006) veya pozitif yönde (Wentzel, 1991) etkilendiği söylenebilir.

Yaş değişkeninin yanında cinsiyet değişkeninin akademik başarının yordayıcısı olduğu görülmüştür. Bu sonuç, cinsiyetin akademik başarının anlamlı yordayıcısı olduğuna yönelik diğer araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir (Buluş, Duru, Balkıs ve Duru, 2011). Cinsiyet değişkeni dikkate alınarak yapılan analizde, kız öğrencilerin akademik başarı ortalamalarının erkek öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde bazı çalışmalarda benzer sonuçlara ulaşıldığı gözlenmektedir (Gürşen-Otacıoğlu, 2009; Stein, 1971). Ancak bunun yanında cinsiyetle akademik başarı arasında anlamlı ilişki olmadığını belirten bulgulara da rastlanmaktadır (Keskin ve Sezgin, 2009).

Bu çalışmada kız ve erkek öğrencilerin duygusal zeka puanları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu fark kızların puanlarının erkeklerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum literatürdeki diğer bulgularla da desteklenmektedir. Harrod ve Scheer (2005), Gürşen-Otacıoğlu (2009), Köksal (2003) yaptıkları çalışmalarda kızların duygusal zeka düzeylerinin erkeklerin duygusal zeka düzeylerinden yüksek çıktığı saptamışlardır. Ergenlik döneminde kızların erkeklere oranla iki yıl kadar önce olgunlaşmaları nedeniyle, aynı yaşlardaki ergenlerde cinsiyetler arasında belirgin farklılıklar görülür (Yavuzer 2001: 262). Ergenler üzerinde yapılan bu çalışmada, duyguların gelişimi ve olgunlaşması konusundaki zaman farklılığının duygusal zeka puanlarındaki cinsiyetler arası anlamlı farklılığa yol açtığı düşünülebilir. Genelde bulguların kızların lehine olmasına karşın, Aydın (2010) yaptığı çalışmada duygusal zekanın alt boyutları olan duyguların farkında olma ve empati alt boyutları için kız öğrencilerin, duyguları yönetme alt boyutu içinse erkek öğrencilerin anlamlı düzeyde yüksek puanlar aldıklarını tespit etmiştir.

Araştırmadan elde edilen bir başka bulguya göre öğrencilerin motivasyon puanları sınıf düzeyine bağlı olarak farklılaşmaktadır. Yapılan analiz işlemleri doku-zuncu sınıf öğrencilerinin motivasyon puanlarının on ikinci sınıf öğrencilerinin puanlarından anlamlı düzeyde yüksek çıktığını göstermektedir. Bu durum sınıf düzeyi art-tıkça motivasyonun azaldığı anlamına gelmektedir. Çakır (2006) yaptığı bir çalışma-da sınıf düzeyi arttıkça motivasyonun azaldığı ya da motivasyonsuzluğun ortaya çık-tığı sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Karagöz-Bolat' da (2007) altıncı sınıf öğrenci motivasyonlarının yedinci sınıflarinkinden yüksek olduğu bulgusunu ortaya çıkar-mıştır. Yükseköğretimde okuyan öğrenciler üzerinde yapılan bir araştırmada ise birinci sınıfta okuyan öğrencilerin diğer sınıflarda okuyanlardan daha yüksek moti-vasyona sahip oldukları tespit edilmiştir (Köse, 2010). Ergenlikteki sorunlar ve çatış-malar birbirinden çok farklı nedenlere bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu sorunlar ve çatışmaları ergenlik sırasında meydana gelen bedensel, cinsel, duygusal, sosyal ve kişisel gelişmelerin bireyde oluşturduğu farklılaşmaya bağlı olarak açıklamak müm-kündür (Kulaksızoğlu, 2004: 18). Yaşın ilerlemesiyle birlikte sınıf düzeyinin artması, ergenlik döneminde sorun ve çatışmalarla daha fazla baş edebilme becerisini gerek-tirdiği dolayısıyla da bu durumun okula karşı olan motivasyonu düşürdüğü söyle-nebilir.

Araştırmadan ortaya çıkan sonuçlar sınıf düzeyi arttıkça öğrenci başarısının azaldığını göstermektedir. Motivasyon değişkeniyle ilgili olarak da benzer bir sonu-cun ortaya çıkması aslında sonuçlar açısından bir tutarlılık oluşturmaktadır. Çünkü motivasyon ve akademik başarı anlamlı ilişkiler içinde olan iki değişkendir. Bu değiş-kenlerden birinde meydana gelen azalma, diğer değişkeni de etkileyebilir. Başka bir ifadeyle motivasyon değişkeninin sınıf düzeyiyle negatif bir ilişki içinde olması, sınıf düzeyinin artışı karşısında başarının azalabileceği beklentisini ortaya çıkarır. Literatürde bu bulguları destekleyici bazı sonuçlara ulaşılmıştır (ör.Namlı, 2008). Bu durumun nereden kaynaklandığı konusunda elimizde yeterince literatür bilgisi yok-tur. Kaldı ki öğrenme süreciyle ilgili güçlüklerin ülkeden ülkeye değişmesi de bu konuyu kapsamlı şekilde tartışmayı zorlaştırmaktadır. Sınıf düzeyinin artışına bağlı olarak motivasyon ve akademik başarının azalması, öğrenci beklentilerinin yeterince karşılanmaması, motivasyon kaynaklarının etkisiz hale gelmesi, ders programlarının giderek ağırlaşması, sonuç almaya dönük beklentilerin geliştirilmesi gibi nedenler-den kaynaklanabilir. Bu nedenlerin kapsamlı şekilde incelenmesi bu sonuçların tartışılmasını daha anlamlı hale getirir.

Okul türü değişkeni ile akademik başarı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş-tur. Anadolu liselerinde okuyan öğrencilerin akademik başarılarının, fen lisesi, genel lise ve meslek lisesinde okuyan öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulgu literatürdeki diğer bulgularla da desteklenmektedir. Pakır (2006), özel okullar, genel liseler, imam hatip liseleri ve meslek liseleri üzerinde yaptığı çalışmasında öğrenci seçme sınavı başarısında sayısal ve sözel alanda özel okulların en üst düzeyde meslek liselerin ise en düşük düzeyde başarı gösterdiklerini bulmuştur. Sağlam (2009) çalışmasında Anadolu lisesindeki öğrencilerin genel lisedeki öğrencilerden daha başarılı olduklarını belirtmiştir. Yine genel lise, Anadolu lisesi, fen lisesi ve mes-lek lisesi öğrencileri üzerinde araştırma yapan Polat (2008), öğrencilerin genel akade-mik ortalamaları ile mezun oldukları lise türü arasında anlamlı bir ilişki olduğundan bahsetmiştir. Boyacı (2010) ise Anadolu liselerine devam eden öğrencilerin genel yete-

nek düzeylerinin genel liseye devam eden öğrencilerin genel yetenek düzeylerinden daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Ortaöğretim kurumlarının öğrenci alımlarını sınavla yapmaları, okulların öğrencilerin akademik başarı profillerinde farklılıklara neden olmakta dolayısıyla okul türleri arasında akademik başarı anlamında farklılık görülmektedir.

Bu çalışmada sadece duygusal zeka, yaş, cinsiyet ve motivasyon değişkenleri ele alınmıştır. Ayrıca araştırma grubunun sadece devlet okullarından seçilmiş olması da bu çalışmanın bir sınırlılığıdır. Bundan sonra yapılacak çalışmaların daha çok sayıda değişkeni kapsayacak şekilde düzenlenmesi akademik başarının açıklanmasına daha çok katkı sağlayacaktır. Ayrıca devlet okullarının yanında özel ortaöğretim kurumlarından da örneklem seçilmesi önerilebilir. Öğrencilerin yaşlarının ilerlemesiyle motivasyonlarındaki ve akademik başarılarındaki düşüş sebepleri belirlenerek bu durumun ortadan kalkması için gerekli çalışmalar yapılabilir. Ergenlik döneminde azalan motivasyon ve akademik başarıyı arttırıcı, döneme özgü müdahale programları hazırlanabilir.

Kaynakça

- AYDIN, Betül (2010). **Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Zeka ve Umud Düzeyleri ile Psikolojik Sağlamlıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trabzon.
- BALABAN SALLI, Jale (2004), "Öğrenmede Güdülenme", Yıldız Kuzgun ve Deniz Deryakulu (Ed.), **Eğitimde Bireysel Farklılıklar**, 1. Baskı içinde (ss.167-198), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- BORG, Walter R. ve GALL, Meredith D. (1989). **Educational Research: An Introduction**, Longman, New York.
- BOYACI, Mehmet (2010). **Ortaöğretim Öğrencilerinin Temel Yetenek Düzeyleri ile Bilişötesi Öğrenme Stratejileri Arasındaki İlişki**, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Tokat.
- BRENN, Rosanna & LINDSAY, Roger (2002), "Different Disciplines Require Different Motivations For Student Success", **Research in Higher Education**, 43, pp.693-725.
- BUDAK, Selçuk (2003), **Psikoloji Sözlüğü**, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- BULUŞ, Mustafa, DURU, Erdinç, BALKIS, Murat & DURU, Sibel (2011). "Öğretmen Adaylarında Öğrenme Stratejilerinin ve Bireysel Özelliklerin Akademik Başarıyı Yordamadaki Rolü". **Eğitim ve Bilim**, 36 (161), ss.186-198.
- CHERNISS, Cary (1998), "Social and Emotional Learning for Leaders", **Educational Leadership**, 55, pp..26-36.
- COBB, Casey D. & MAYER, John D. (2000), "Emotional Intelligence: What the Research Says?", **Educational Leadership**, 58(2), pp.14-18.
- COOPER, Robert K. & SAWAF, Ayman (1997). **Executive EQ: Emotional Intelligence in Leadership and Organizations**. Advanced Intelligence Technologies LLC, New York
- COOPER, Robert K. & SAWAF, Ayman (2003). **Liderlikte Duygusal Zeka**, (Çev. Zelal Bedriye Ayman ve Banu Sancar), Sistem Yayıncılık, İstanbul.

- ÇAKIR, Esra (2006). **Anadolu Öğretmen Liselerinde Okuyan Öğrencilerin Depresyon ve Motivasyon Düzeyleri**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya.
- EGGEN, Paul ve KAUCHAK, Don (1997),. **Educational Psychology Windows on Classrooms**, Prentice-Hall Inc, New Jersey.
- ERDOĞDU, Yüksel M. (2008), "Duygusal Zekanın Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi", **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, 7 (23), ss. 62-76.
- ERGENE, Tuncay (2011). The relationships among test anxiety, study habits, achievement, motivation, and academic performance among Turkish high school students. **Eğitim ve Bilim**, 36(160), ss.320-330.
- ERGİN, Elif (2000). **Üniversite Öğrencilerinin Sahip Oldukları Duygusal Zeka Düzeyi ile 16 Kişilik Özelliği Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya.
- ERGÜN, Muammer (2005). "Sınıfta Motivasyon", Emin Karip (Ed.), **Sınıf Yönetimi**, 5. Baskı içinde (137-154), Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- GOLEMAN, Daniel (1995). **Emotional Intelligence**, Bantam Books, New York.
- GOLEMAN, Daniel (2010), **Duygusal Zeka Neden IQ'dan Daha Önemlidir?** , B. S. Yüksel (Çev.) (33. Basım.) Varlık Yayınları, İstanbul.
- GUAY, Frederic, RATELLE, Catherine F., ROY, Amelie & LITALIEN, David (2010). "Academic Self-concept, Autonomous Academic Motivation, and Academic Achievement: Mediating and Additive Effects". **Learning and Individual Differences**, 20 (6), pp.644-653.
- GÜRŞEN OTACIOĞLU, Sena (2009), "Müzik Öğretmeni Adaylarının Duygusal Zeka ile Akademik ve Çalgı Başarı Düzeyleri Arasındaki İlişki", **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 19 (1), ss.85-96.
- HARROD, Nicholas R. & SCHEER, Scott D. (2005). "An Exploration of Adolescent Emotional Intelligence in Relation to Demographic Characteristics" http://findarticles.com/p/articles/mi_m2248/is_159_40/ai_n15950403/pg_2/?tag=mantle_skin:content, 2 Mayıs 2011.
- HARTLAP, Sariye (2007). **Sınavsız Meslek Yüksekokulları İçerisinde Yer Alan El Sanatları Bölümü Öğretim Programında Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Akademik Başarıyı Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi**, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- KARAGÖZ BOLAT, Nazife (2007). **İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Fen ve Teknoloji Bilgisi Dersi Öğrencilerinin Öğrenme Stillere Göre Motivasyon ve Başarı Düzeyleri**, Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Tokat.
- KESKİN, Gülseren & SEZGİN, Burcu (2009), "Bir Grup Ergende Akademik Başarı Durumuna Etki Eden Etmenlerin Belirlenmesi", **Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi**, 4 (10), ss. 3-18.
- KAUFMAN, James C., AGARS, Mark D. & LOPEZ-WAGNER, Muriel C. (2008). "The Role of Personality and Motivation in Predicting Early College Academic Success in Non-traditional Students at a Hispanic-serving Institution". **Learning and Individual Differences**, 18, pp.492-496.

- KÖKSAL, Ayça (2003). **Ergenlerde Duygusal Zeka ile Karar Verme Stratejileri Arasındaki İlişki**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- KÖSE, Abdurrahman (2010). **Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Öğrenme Stilleri, Ders Çalışma Stratejileri ile Fen Bilgisi Öğretimi Öz Yeterlik İnançları Arasındaki İlişki (ÇOMÜ Örneği)**, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale.
- KULAKSIZOĞLU, Adnan (2004). **Ergenlik Psikolojisi**, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- LEFRANÇOİS, Guy R. (1995). **Theories of Human Learning**, Brooks/Cole Pub. Comp, Pasific Grove.
- MAYER, J. D., SALOVEY, P. & CARUSO, D. (2004), "Models of Emotional Intelligence" , Sternberg, R.J.(Ed), **Handbook of Intelligence** (2nd ed) (pp.396-420), Cambridge University Press, Cambridge.
- NAMLI, Sevda (2008). **İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Çoklu Zeka Alanları ile Akademik Başarılarının Karşılaştırılması**, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- NEISI, S. & YAMINI, M. (2010). "Relationship Between Self-esteem, Achievement Motivation, FLCA and EFL Learners' Academic Performance". **Journal of Education and Psychology**, 4(2), pp.153-166.
- O'CONNOR, R. M. Jr. & LITTLE, I. S. (2002), "Revisiting the Predictive Validity of Emotional Intelligence: Self-Report Versus Ability-Based Measures", **Personality and Individual Differences**, 35, pp.1893-1902.
- PAKIR, Ferit (2006). **Aile Sosyo-Ekonomik ve Demografik Özellikleri ile Mezun Olunan Lise Türünün Öğrencilerin Üniversite Giriş Sınavındaki Başarıları Üzerindeki Etkileri**, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Van.
- PARKER, James D. et al. (2004). "Academic Achievement in High School: Does Emotional Intelligence Matter?". **Personality and Individual Differences**, 37, pp.1321-1330.
- PARKER, James D., SUMMERFELDT, Laura J., HOGAN, Marjorie J. & MAJESKI, Sarah A. (2004). "Emotional Intelligence and Academic Success: Examining The Transition from High School to University", **Personality and Individual Differences**, 36, pp.163-172.
- PHILLIPS, Niki & LINDSAY, Geoff (2006), "Motivation in Gifted Students", **High Ability Studies**, 17 (1), pp. 57-73.
- POLAT, Gökhan (2008). **Sosyo-Ekonomik Değişkenlerin Yükseköğretim Öğrencilerinin Akademik Başarısı Üzerindeki Etkisi**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta
- PROSPERO, Moises & VOHRA-GUPTA, Shetal (2007). "First Generation College Students: Motivation, Integration, and Academic Achievement". **Community College Journal of Research and Practice**, 31 (12), pp.963-975.
- SACLAM, Ömer (2009). **Ortaöğretim Kurumlarında Yaşanan Şiddet Olgusu; Ankara Sincan Örneğinde Öğrencilerin Eğitim Önceliklerinin Şiddet Eğilimleri Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- SALOVEY, P. & MAYER, J. D. (1990). "Emotional Intelligence". **Imagination, Cognition and Personality**, 9 (3), pp.185.211.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Motivasyonları ve Duygusal Zekaları İle Akademik Başarıları ◆

- SCHUNK, Dale H. (2009). **Öğrenme Teorileri: Eğitimsel Bir Bakışla**, (Çev. Ed. Muzaffer Şahin), (5. Baskıdan çeviri), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- SELÇUK, Ziya (2010). **Eğitim Psikolojisi**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- SONG, Lynda Jiwen, HUANG, Guo-hua, PENG, Kelly Z. , LAW, Kenneth S., WONG, Chi-Sum & CHEN, Zhijun (2010). "The Differential Effects of General Mental Ability and Emotional Intelligence on Academic Performance and Social Interactions". **Intelligence**, 38(1),pp.137-143.
- STEIN, A. H. (1971). "The effects of sex- role standards for achievement and sex- role preference on three determinants of achievement motivation". **Developmental Psychology**, 4 (2), pp.219-231.
- WENTZEL, Kathryn R. (1991), "Relations Between Social Competence and Academic Achievement in Early Adolescence", **Child Development**, 62, pp.1066-1078.
- YAVUZER, Haluk (2001). **Çocuk Psikolojisi**, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- YEO, Chu-May Amy & CARTER, Steve (2011). "Predictive Emotional Intelligence and Its Relationship With Academic Success". **International Journal of Economics and Business Research**, 3(5), pp. 479-493.
- YEŞİLYAPRAK, Binnur (2001), "Duygusal Zeka ve Eğitim Açısından Doğurguları", **Gazi Üniversitesi Eğitim Yönetimi Dergisi**, 25, ss.139-141.
- YILMAZ, Sevdâ (2007). **Duygusal Zeka ve Akademik Başarı Arasındaki İlişki**, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum.

RELATIONSHIP BETWEEN HIGH SCHOOL STUDENTS' MOTIVATION, EMOTIONAL INTELLIGENCE AND ACADEMIC ACHIEVEMENT¹

Sevda SEYİS*

Hikmet YAZICI**

Fatma ALTUN***

Abstract

There is a relationship between academic achievement and some psychological variables. In this study, it was investigated how motivation and emotional intelligence as psychological variables explain achievement. In addition, some relationships and differences based upon demographic variables are being examined. The study group consists of 407 students (female= 171, male= 236) from 9, 10, 11 and 12 grades in Trabzon province in 2009-2010 academic year. Information Collecting Form, Academic Motivation and Emotional Intelligence Scales were used as data collection tools. Multiple linear regression, independent *t* test and ANOVA techniques were used to analyse the data. The results of the research have shown that emotional intelligence and motivation variables have predicted academic achievement of high school students significantly. Besides it is seen that emotional intelligence and academic achievement points of the girls are significantly higher than that of the boys. It has been determined that a decline in motivation and academic success have occurred with increasing the level of the grades. According to the type of schools, it was determined that student's academic achievement points are significantly different. Some results were parallel to the related literature, others not.

Key Words: Motivation, Emotional Intelligence, Academic Achievement

¹ This study was produced from Sevda SEYİS's Master Thesis

* Psychological Counselor; Işıklar ÇPL, Trabzon

** Associate Professor ; KTU, Fatih Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Trabzon

** Research Assistant; KTU, Fatih Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Trabzon